

Погребняк Г. П. Авторський кінематограф крізь призму мистецької особистості / Галина Петрівна Погребняк. – К. : НАКККіМ, 2012. – 128 с. ISBN 978-966-452-102-1

Монографія Галини Погребняк «Авторський кінематограф крізь призму мистецької особистості» є кінознавчим осмисленням проблеми, що представлена у двох аспектах: творчість митця і питання критеріїв «авторського» кінематографа. Для кіномистецтва ця тема завжди є актуальною: кожний митець прагне знайти власний стиль, кожний видатний режисер висуває власні критерії для перегляду усталених уявлень і нового теоретичного осмислення складного явища автора в кіномистецтві, а відтак і у мистецтві загалом.

Г. Погребняк – досвідчений фахівець-кінознавець, а її праця – продукт багатолітньої копійної праці, наукової розвідки, розпочатої ще під час роботи над кандидатською дисертацією.

Історія «авторського» кіно в певному сенсі є історією особистостей. Філософи та бунтарі, піднесені лірики і холодні спостерігачі, похмурі і життєрадісні – ці людські риси митців, немично проявлені у авторському погляді на буття, перетворюють творчість майстрів «авторського» кіно на галерею типів особистісного світосприйняття. «Особистісна картина світу» – цей вислів-формулювання Д. О. Леонтьєва щодо специфіки світосприйняття митця видається найвиразнішим саме якщо йдеться про «авторське» мистецтво.

У певному сенсі кіномистецтво загалом виникло на такому етапі загальноісторичного розвитку культури, коли в естетико-філософській картині світу найбільш персоніфікованими стали і образ людини, і образ митця. Масовість і візуальна виразність кіно створили не лише популярність окремих кіногероїв, розвинення феномену «зірок», бурхливе поширення жанрового кіно, але також і особливу мистецьку платформу виразності режисера-митця.

Відтак творчість режисера «авторського» кінематографа внаслідок особливого суспільно-соціального резонансу утворює сплав, в якому переплетені індивідуальність митця і специфіка національного характеру. Це, так би мовити, асоційований злив, розчинення, коли достатньо лише назвати: Олександр Довженко і Україна, Сергій Ейзенштейн і Росія, Інґмар Бергман і Швеція, Федеріко Фелліні й Італія... Зрозуміло, що не можна пов'язувати мистецтво країни з одним лише іменем – кожна епоха має свої постаті. Юрій Ілленко, скажімо, є безперечною ознакою визначальної епохи українського кіномистецтва.

У дослідженні Г. Погребняк виокремлено і охарактеризовано чотири етапи творчості Ю. Ілленка, зроблений аналіз системи засобів кіновирозності, зокрема символічної системи кольорів.

Синій, червоний, чорний і білий – ці кольори проаналізовано в контексті символів, метафор. Особливу увагу приділено ознакам художнього стилю митця. Загальний принцип наративу Ю. Ілленка авторка загалом характеризує як «оповідь просторового типу» (с. 95), на окремих прикладах показуючи, як у 1960-х рр. режисер поступово винаходить власну новелістично-мозаїчну структуру композиції фільму (с.100).

Окремий підрозділ присвячено аналізу творчості митця під кутом дихотомії «життя – смерть», в якому Г. Погребняк поступово і докладно, на прикладах з фільмів, демонструє втілення авторського бачення боротьби цих двох полюсів буття, зокрема засобами контрастних образів дисонансової драматургії (с. 28). Досліджено кінопресу: залучено велику кількість статей відомих вітчизняних авторів (С. Тримбач, Л. Брюховецька, В. Скуратівський), спогади самого Юрія Ілленка.

Значення таких видань завжди багатогранне: це й репрезентація вітчизняної кінознавчої науки, і довідник для фахівців та широкого кола тих, хто цікавиться кіномистецтвом, і біографічний нарис із драматичним сюжетом творчого буття митця, і певний зріз історії країни...

Суто наукова цінність праці такого типу полягає в тому, що саме в таких розвідках можливо створити об'єктивну картину творчої еволюції митця, позбавитись полемічної емоційності журналістських публікацій, дидактичності ідеологічного впливу, політичних амбіцій і ще багатьох сумних ознак і перешкод примхливого буття.

Доробок визначного митця існує завжди в декількох контекстах (або вимірах). Це, по-перше, власне створені ним художні тексти, по-друге, контекст поточного суспільного резонансу, крім того, наявний контекст наукових мистецтвознавчих концепцій його творчості. Саме визначений цим останнім контекстом високий статус віддзеркалено у розхожому загальнонавчальному вислові щодо тієї чи іншої постаті «увійшов до підручників».

Г. Погребняк пропонує певну наукову концепцію творчості Ю. Ілленка, причому цю концепцію авторка логічно вписала в загальну структуру «авторського» кіно. Більш того, книга Г. Погребняк пропонує, так би мовити, систему подвійного аналітичного руху, коли одне явище може бути осмислене через інше: творчість цього режисера показана в загальному контексті «авторського» кіно як явища, і водночас ключові риси й ознаки «авторського» кіно можуть бути осмислені через аналіз художнього стилю, драматургії, структури, світоглядних і філософських мотивів фільмів Ю. Ілленка.

Тому у монографії в межах окремого розділу «Проблема форми і змісту в авторському кіно» розміщено окремий підрозділ, присвячений аналізу авторського кінематографа, еволюції, світоглядним і філософським аспектам авторського кінематографа як феномену мистецтва.

Праця Г. Погребняк є водночас і завершеним ґрунтовним дослідженням, і платформою для подальшого вивчення стилістики, філософсько-світоглядних та міфопоетичних ознак українського авторського кіномистецтва, авторських естетичних концепцій його митців.

Георгій ЧЕРКОВ